

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки праці та соціального розвитку

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор Національного
університету біоресурсів і
природокористування України
професор, академік НААН

І. І. Ібатулін
2020 р.

«

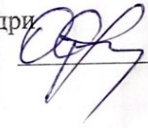

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні вченої ради економічного факультету
Протокол № 12 від «17» червня 2020 р.

Декан факультету А. Д. Діброва

на засіданні кафедри економіки праці та соціального
розвитку
Протокол № 13 від 16 червня 2020 р.

Завідувач кафедри

О. Ю. Єрмаков

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 ЕКОНОМІКА

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВИТИ ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ) РІВЕНЬ

ФАКУЛЬТЕТ економічний

РОЗРОБНИК: доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
економіки праці та соціального розвитку
Єрмаков Олександр Юхимович

Київ – 2020

1. Опис навчальної дисципліни

**Методологія економічного дослідження та організація підготовки
дисертаційної роботи**
(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітньо-науковий рівень		
Галузь знань	<u>05 – Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	
Спеціальність	<u>_051 – Економіка</u> (шифр і назва)	
Ступінь вищої освіти	<u>Третій (освітньо-науковий) рівень</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	<u>120</u>	
Кількість кредитів ECTS	<u>4</u>	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна форма навчання	Вечірня (заочна) форма навчання
Рік підготовки	2020/2021	2020/2021
Семестр	1	2
Лекційні заняття	20 год.	20 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	30 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	70 год.	70 год.
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи аспіранта	2 год. 4 год.	

2. Актуальність, мета та завдання дисципліни

Актуальність дисципліни «Методологія економічного дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи» полягає в тому, що зростання вимог до підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів, потребує якісно нового теоретичного і методичного забезпечення науково-дослідницької діяльності в галузі економіки.

Метою даної дисципліни є висвітлення теоретичних основ науки, питань методології, методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності в економіці, тобто теоретичного й практичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень та підготовки дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії аспірантами економічних спеціальностей.

Вивчення даної дисципліни базується на діалектичному методі пізнання та загальноекономічних законах і має тісний зв'язок з такими дисциплінами, як філософія, економічна теорія, мікро-, макроекономіка 2, аграрна політика в умовах глобалізації економіки, педагогіка вищої школи, економетрика та моделювання економічних процесів, розвиток агропродовольчих ринків в умовах євроінтеграції, економіка праці в аграрних формуваннях, державне регулювання розвитку сільського господарства тощо.

Основними формами вивчення даної дисципліни є: лекції, практичні заняття, а також самостійна робота аспірантів.

При проведенні практичних занять головна увага приділяється поглибленню аспірантами теоретичних знань з методології, методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності в економіці з широким використанням навчально-методичної та додаткової наукової літератури. Закріплення знань забезпечується шляхом виконання передбачених навчальною програмою завдань. В основу практичних занять покладена робота аспірантів по індивідуальних завданнях під керівництвом викладача.

За навчальним планом для вивчення дисципліни відводиться 120 аудиторних години робочого часу, в тому числі 20 годин лекційного курсу та 30 годин практичних занять.

До основних питань, які розкривають зміст структури дисципліни «Методологія економічного дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи», належать:

Модуль 1. Методологія економічного дослідження. Теми: Наукове дослідження як засіб зростання науково-технічного потенціалу. Психологія і технологія наукової творчості. Академічна доброчесність. Основи методології науково-дослідної діяльності. Методологія економічного дослідження.

Модуль 2. Організація підготовки дисертаційної роботи. Теми: Організація наукового економічного дослідження. Система методів економічних досліджень: характеристика та особливості застосування. Інформаційне забезпечення наукових економічних досліджень. Підготовка і оформлення наукових робіт (наукових статей, монографій, наукових доповідей). Дисертаційна робота як кваліфікаційне дослідження (виконання дисертації та її захист).

Підсумковим видом контролю знань є залік відповідно до програми навчальної дисципліни.

В результаті вивчення даної дисципліни аспіранти повинні знати:

- методологію і методи наукового економічного дослідження підприємств та галузей національного господарства;
- основи організації наукових досліджень в економіці;
- особливості підготовки і оформлення дисертаційних робіт економічного профілю.

На підставі одержаних знань аспірант повинен вміти:

- володіти фундаментальною, загальнонауковою, конкретно-науковою методологією та методами економічного дослідження з метою забезпечення реалізації в дослідницькому процесі принципів об'єктивності в оцінці;
- навчитися розробляти наукові проблеми, писати наукові статті, роботи, застосовуючи при цьому нові інформаційні технології, програмні забезпечення тощо;
- сприяти реалізації знань, навичок, творчого мислення в науково - дослідницькій діяльності майбутніх докторів філософії з економіки.

Дисципліна «Методологія економічного дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи» належить до вибірових дисциплін циклу загальної підготовки докторів філософії з економіки.

3. Навчальний план дисципліни «Методологія економічного дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи»

№ з/п	Назва теми	Разом годин	Аудиторні години			Самостійна робота з навчально-методичним матеріалом у дистанційній формі, год.
			Всього	У тому числі		
				Лекції	Практичні та семінарські заняття	
Змістовий модуль «Методологія економічного дослідження»						
1	Наукове дослідження як засіб зростання науково-технічного потенціалу	10	3	1	2	7
2	Психологія і технологія наукової творчості. Академічна доброчесність	16	6	2	4	10
3	Основи методології науково-дослідної діяльності	16	6	3	3	10
4	Методологія економічного дослідження (Система методів економічних досліджень: характеристика та особливості застосування)	18	10	4	6	8
Змістовий модуль «Організація підготовки дисертаційної роботи»						
5	Організація наукового економічного дослідження	14	6	2	4	8
6	Інформаційне забезпечення наукових економічних досліджень	12	4	2	2	8
7	Підготовка і оформлення наукових публікацій	13	5	2	3	8
8	Дисертаційна робота як кваліфікаційне дослідження	21	10	4	6	11
	Разом за навчальним планом	120	50	20	30	70
	Залік				1*	

Умовні позначення:

* – розрахунково відповідно до норм визначених наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» від 07.08.2002 № 450.

4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **«Методологія економічного дослідження та організація підготовки** **дисертаційної роботи»**

4.1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 1. Наукове дослідження як засіб зростання науково-технічного потенціалу (1 лекційна година)

Питання лекції: Науково-технічний потенціал України та основні показники його розвитку. Основні джерела фінансування науки. Організація науково-дослідної діяльності в Україні. Характеристика наукових установ та особливості їх функціонування за ринкових умов. Категорії наукових і науково-педагогічних працівників. Пріоритетні напрями розвитку української науки. Основні напрями і форми міжнародної науково-технічної співпраці України.

Наука як динамічна система знань. Розвиток продуктивних сил і зростання обсягу наукових досліджень. Сучасна система наукових знань. Поглиблення інтеграції суспільних, природничих і технічних наук. Дисциплінарні та міждисциплінарні дослідження. Головна функція науки. Класифікація наук. Три групи галузей знання – природничі та технічні, суспільні науки і наука про мислення. Взаємозв'язок між ними. Підходи до класифікації наук: методологічний, гносеологічний, логічний. Мета і завдання фундаментальних та прикладних наук.

Тема 2. Психологія і технологія наукової творчості. Академічна доброчесність (2 лекційні години)

Питання лекції: Мотиви наукової діяльності. Характеристика мотивів, які спонукають людину до наукової діяльності. Передумови наукових успіхів. Якості притаманні науковцю. Місце особистої ініціативи у досягненні наукових результатів. Особливості розумової праці. Роль логічного мислення у науковій діяльності. Основні закони логіки. Характеристика модальних суджень та їх особливості. Сутність безпосередніх умовиводів. Індуктивні та дедуктивні умовиводи, аналогія. Доведення, його структура. Логіка запитань та відповідей. Характеристика логічного мислення. Змішаний тип мислення.

Академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил. Принципи академічної доброчесності. Форми та види академічної відповідальності. Академічний плагіат, самоплагіат та фабрикація. Дотримання академічної доброчесності аспірантами як здобувачами ступеня вищої освіти

(самостійне виконання дисертаційного дослідження; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності та використанні при підготовці дисертації методики досліджень і джерела інформації).

Тема 3. Основи методології науково-дослідної діяльності (3 лекційні години)

Питання лекції: Місце теорії в наукових дослідженнях. Сутність теорії та її зв'язок з практикою. Підходи до визначення сутності теорії: гносеологічний, логічний, методологічний. Функція та основні складові теорії: ідеї, наукова ідея, гіпотеза, закон, закономірності, принцип, аксіома, теореми, категорія.

Методологія і методи наукового пізнання. Методологія у широкому і вузькому розумінні. Загальна методологія і часткова методологія. Принципи наукової методології: універсального взаємозв'язку, діалектичного протиріччя, єдності якісного і кількісного, діалектичного заперечення та відбиття. Діалектичний підхід в економічних дослідженнях. Діалектика як цілісна система законів, принципів та категорій. Три групи законів: окремі, особливі та загальні. Загальнонаукові та спеціальні принципи, закони, категорії і методи.

Відмінність між методологією та методикою. Функції методології. Що слід розуміти під методологічною основою дослідження? Які принципи належать до загальнонаукових принципів дослідження?

Роль системного підходу у загальнонауковій методології та його сутність. Поняття системи та її основні ознаки. Методологічні принципи, які забезпечують системну спрямованість наукового дослідження і практичного пізнання об'єкта. Що являють структурно-функціональний, системно-діяльнісний, системно-генетичний та інші підходи? Структуризація об'єкта як необхідна умова його вивчення. Сутність синергетичного (синергійного) підходу та його інструментарій. Інформаційний підхід як фундаментальна методологія.

Як здійснюються і за якими напрямками пошуки методологічних основ дослідження? Поняття наукової концепції дослідження.

Тема 4. Методологія економічного дослідження (система методів економічних досліджень: характеристика та особливості застосування) (4 лекційні години)

Питання лекції: Методологія економічного дослідження як конкретнонаукова методологія. Конкретнонаукова (або частковонаукова) методологія як сукупність ідей або специфічних методів певної науки. Наукові концепції провідних учених-економістів як база для розв'язання конкретної дослідницької проблеми.

Поняття “методика” і “робоча методика”. Спеціальні методи: методи збору та узагальнення інформації, аналізу, прогнозування, моделювання, програмно-цільові, евристичні методи.

Методи спостереження та збору даних. Класифікація спостережень у наукових дослідженнях: за повнотою охоплення; за характером врахування факторів; за способом організації.

Методи вибіркового спостереження. Методи відбору інформації: не районованого, випадкового, механічного, типового, багатоетапного, багатофазного, комбінованого, серійного, моментного, малого.

Методи групування. Завдання групування у наукових дослідженнях. Типологічні, структурні та аналітичні групування. Прості, складні, комбіновані та багатомірні групування.

Таблично-графічні методи. Класифікація таблиць: прості (перелікові, хронологічні, територіальні), групові, комбіновані. Вимоги до складання таблиць. Графічний метод. Прогнозування подій і моделювання ситуації у вигляді графіків, діаграм, картограм, кардіограм, логічних схем. Сутність образу графіка. Види графіків за змістом навантаження (порівняння, структури, динаміки, контролю, просторового розташування, варіаційних рядів, залежностей варіюючи показників); за формою (стовпчасті, полосові, квадратні, кругові, фігурні, секторні, лінійні). Картограми та кардіограми, графічні знаки.

Методи аналізу. Сутність і класифікаційні види економічного аналізу за ознаками: галузевою, часовою, просторовою, функціональною, використання методів, суб'єктів, ступеня охоплення об'єктів, змісту. Групи методів залежно від мети, глибини аналізу та об'єкта дослідження.

Методи інформаційно-логічного аналізу. Метод порівняння. Методи розрахунку відносин та середніх величин.

Методи детермінованого (функціонального) факторного аналізу. Балансовий метод. Індексний метод. Методи визначення тенденцій та показників динаміки. Методи визначення показників варіації. Метод функціонально-вартісного аналізу. Кластерний аналіз, SWOT-аналіз, SPACE-аналіз.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 5. Організація наукового економічного дослідження (2 лекційні години)

Питання лекції: Сутність та основні етапи організації економічних досліджень. Явища і процеси економічного розвитку, їх пізнання. Етапи наукових досліджень. Реальний робочий план економічного дослідження.

Вибір проблеми та вимоги до теми дослідження. Дослідницька робота як особливий вид діяльності. Етапи вибору проблеми (теми) та його основні вихідні документи. Вимоги, що ставляться до теми дослідження. Визначення мети і завдання наукового дослідження. Формулювання проблеми економічного дослідження.

Розробка структури проблеми – конкретизація проблеми дослідження. Сутність та послідовність конкретизації. Вивчення історичного аспекту проблеми. Виявлення кола вихідних питань дослідження.

Основи методики планування наукового дослідження. Робочий план. План-проспект. Орієнтована структура плану названої роботи. Календарний план-графік та його форма. Схема змістовного обґрунтування теми наукового дослідження.

Застосування системного підходу в наукових дослідженнях. Три базових положеннях, на яких ґрунтується поняття “система”. Принципи системного підходу в наукових дослідженнях: цілісність, всебічність, системоутворюючі відносини, субординація, динамічність, випереджальне відображення.

Правила оформлення результатів наукових досліджень.

Тема 6. Інформаційне забезпечення наукових досліджень (2 лекційні години)

Питання лекції: Роль інформації у наукових дослідженнях і класифікація наукових документів. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності. Критерії визначення якості інформації в науковому дослідженні. Класифікація джерел наукових досліджень. Вихідні джерела наукової інформації. Вторинні (похідні) наукові документи.

Структура та призначення наукових документів. Сигнальна, релевантна, бібліографічна і нова (основна) інформація та їх змістовна характеристика.

Принципи збору інформаційного матеріалу. Робота з літературними джерелами, даним офіційної державної статистики, звітними даним підприємства. Реферативні збірники та бібліографічні покажчики. Правила складання бібліографії.

Інформація про об'єкт дослідження. Складові процесу накопичення та обробки наукової інформації. Пошук вторинної документної інформації з теми.

Аналіз наукової літератури з теми. Науковий факт. Отримання та аналіз первинної інформації. Робоча гіпотеза. Методи і засоби збору даних для перевірки робочої гіпотези.

Тема 7. Підготовка і оформлення наукових публікацій (наукових статей, монографій, наукових доповідей) (2 лекційні години)

Питання лекції: Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Авторський аркуш. Обліково-видавничий аркуш.

Наукова стаття. Структурні елементи статті. Наукова монографія. Тези наукової доповіді (повідомлення).

Методика підготовки та оформлення публікації. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу. Техніка написання тексту. Реферат. Доповідь (повідомлення).

Тема 8. Дисертаційна робота як кваліфікаційне дослідження (2 лекційні години)

Питання лекції: Дисертаційна робота. Загальна схема наукового дослідження. Вибір і затвердження теми. Формулювання назви роботи. Складання пояснювальної записки до вибору теми. Затвердження теми. Складання індивідуального і робочого планів.

Мова і стиль дисертаційної роботи. Особливості наукової мови. Стилiстичні особливості. Стислість.

Загальні вимоги до оформлення дисертаційної роботи. Нумерація. Подання текстового матеріалу. Літерні аббревіатури. Ілюстрації. Таблиці. Формули. Посилання. Вимоги до цитування. Список використаних джерел. Додатки.

**4.2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ
„МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ”**

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.
МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

**Тема 1. Наукове дослідження як засіб зростання науково-технічного
потенціалу**

1. Предмет і сутність науки та її головна функція.
2. Класифікація наук.
3. Науково-технічний потенціал України.
4. Організація науково-дослідної діяльності в Україні. Підготовка кадрів та їх зайнятість.
5. Організаційно-функціональна трансформація науково-технічного потенціалу.
6. Міжнародна науково-технічна співпраця України.

Література [1-7,8,9,10,11,12,13,17-19,20-27]

**Тема 2. Психологія і технологія наукової творчості.
Академічна доброчесність**

1. Мотиви наукової діяльності, їх характеристика та передумови наукових успіхів.
2. Якості притаманні науковцю. Місце особистої ініціативи у досягненні наукових результатів.
3. Особливості розумової праці.
4. Роль логічного мислення у науковій діяльності. Основні закони логіки.
5. Сутність безпосередніх умовиводів. Індуктивні та дедуктивні умовиводи, аналогія.
6. Доведення, його структура. Логіка запитань та відповідей.
7. Характеристика логічного мислення. Змішаний тип мислення.
8. Академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил.
9. Принципи академічної доброчесності.
10. Форми та види академічної відповідальності.
11. Академічний плагіат, самоплагіат та фабрикація.
12. Дотримання академічної доброчесності аспірантами як здобувачами ступеня вищої освіти.

Література [1,2,4,6,8,10,11,12,13,17,19,20,23,25,28,29]

Тема 3. Основи методології науково-дослідної діяльності

1. Методологія і методи наукового пізнання. Загальна методологія і часткова методологія.
2. Принципи наукової методології: універсального взаємозв'язку, діалектичного протиріччя, єдності якісного і кількісного, діалектичного заперечення та відбиття.
3. Діалектичний підхід в економічних дослідженнях. Діалектика як цілісна система законів, принципів та категорій.
4. Загальнонаукові та спеціальні принципи, закони, категорії і методи.
5. Накопичення наукових фактів у процесі дослідження як творчий процес щодо реалізації ідеї.
6. Ідея як продукт людського мислення, форма відображення дійсності.
7. Ідея як усвідомлення мети, перспективи пізнання і практичного перетворення дійсності.
8. Поняття нової ідеї та особливості її отримання.
9. Схема: парадигма - парадокс - нова парадигма. Розвиток науки як зміна парадигм, методів, стереотипів мислення. Роль інтуїтивних механізмів наукового пошуку.
10. Методологія як вчення про правила мислення при створенні теорії науки.
11. Методологія як теорія методів дослідження, створення концепцій, як система знань про теорію науки або систему методів дослідження.
12. Функції методології. Що слід розуміти під методологічною основою дослідження?
13. Філософська, або фундаментальна, методологія як вищий рівень методології науки. На чому ґрунтується розвиток методології?
14. Роль системного підходу у загальнонауковій методології та його сутність. Поняття системи та її основні ознаки.
15. Методологічні принципи, які забезпечують системну спрямованість наукового дослідження і практичного пізнання об'єкта.
16. Що являють структурно-функціональний, системно-діяльнісний, системно-генетичний та інші підходи?
17. Структуризація об'єкта як необхідна умова його вивчення. Сутність синергетичного (синергійного) підходу та його інструментарій.
18. Інформаційний підхід як фундаментальна методологія.

Література [1,3,5,8,9,10,12,14,17,19,21,24,25,28-30]

Тема 4. Методологія економічного дослідження (система методів економічних досліджень: характеристика та особливості застосування)

1. Методологія економічного дослідження як конкретнонаукова методологія.
2. Як і за якими напрямками здійснюються пошуки методологічних основ дослідження? Поняття наукової концепції дослідження.
3. Стратегічні методологічні положення і принципи та їх тактичне втілення.
4. Що являють методи дослідження? Різниця між методом та теорією.
5. Метод як вихідний пункт та умова майбутніх досліджень.
6. Методика дослідження як система правил використання методів, прийомів та операцій.
7. Сутність методу критичного аналізу наукової і методичної літератури, практичного досвіду. Чим диктується вибір конкретних методів дослідження?
8. Поділ основних типів методів за ознаками: мети і способу реалізації. Де використовуються і за якою ознакою первинні методи?
9. З якою метою використовуються вторинні методи обробки та аналізу отриманих даних?
10. Методи теоретичних та емпіричних досліджень.
11. Методи спостереження та збору даних. Методи вибіркового спостереження.
12. Методи групування.
13. Таблично-графічні методи.
14. Методи аналізу. Кластерний аналіз, СВOT-аналіз, SPACE-аналіз.
15. Методи прогнозування та моделювання.
16. Програмно-цільовий метод. Евристичні методи.

Література [8-16,20,24,25,29-30]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 5. Організація наукового економічного дослідження

1. Суть та основні етапи організації досліджень.
2. Реальний робочий план економічного дослідження.
3. Визначення мети і завдання наукового дослідження. Формулювання проблеми економічного дослідження.
4. Вибір проблеми та вимоги до теми дослідження.
5. Конкретизація проблеми дослідження.
6. Основи методики планування наукового дослідження.
7. Робочий план. План-проспект. Орієнтована структура плану названої роботи.

8. Застосування системного підходу в наукових дослідженнях. Три базових положеннях, на яких ґрунтується поняття “система”.
9. Принципи системного підходу в наукових дослідженнях та їх характеристика.
10. Правила оформлення результатів наукових досліджень.

Література [1,4,6,9,10,11,12,14,17,19,20,21,24,25,29-30]

Тема 6. Інформаційне забезпечення наукових досліджень в економіці

1. Роль інформації у наукових дослідженнях та класифікація наукових документів.
2. Структура та призначення наукових документів.
3. Принципи збору інформаційного матеріалу.
4. Робота з літературними джерелами, даними офіційної державної статистики, звітними даним підприємства.
5. Реферативні збірники та бібліографічні покажчики. Правила складання бібліографії.
6. Інформація про об’єкт дослідження. Складові процесу накопичення та обробки наукової інформації.
7. Аналіз наукової літератури з теми. Науковий факт. Отримання та аналіз первинної інформації.
8. Робоча гіпотеза. Методи і засоби збору даних для перевірки робочої гіпотези.

Література [1,6,8,9,10,11,12,16,19,21,22,24,28-30]

Тема 7. Підготовка і оформлення наукових публікацій

1. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.
2. Наукова монографія як вид наукової праці.
3. Наукова стаття та її структурні елементи.
4. Тези наукової доповіді (повідомлення).
5. Методика підготовки та оформлення публікації.
6. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу.
7. Техніка написання тексту. Реферат. Доповідь (повідомлення).

Література [8,11,12,13,14,15,16,20,24,28-30]

Тема 8. Дисертаційна робота як кваліфікаційне дослідження

1. Дисертаційна робота. Загальна схема наукового дослідження.
2. Формулювання назви роботи. Складання пояснювальної записки до вибору теми.
3. Затвердження теми. Складання індивідуального і робочого планів.

4. Мова і стиль дисертаційної роботи. Особливості наукової мови. Стилiстичнi особливостi. Стислiсть.
5. Загальнi вимоги до оформлення дисертацiйної роботи. Нумерацiя. Подання текстового матерiалу. Лiтернi абрeвiатури.
6. Iлюстрацiї. Таблицi. Формули. Посилання. Вимоги до цитування.
7. Список використаних джерел. Додатки.

Лiтература[7-11,12,13,14,15,16,20,22,23,24,27,30]

5. Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань аспірантами

1. Предмет і сутність науки та її головна функція. Класифікація наук.
2. Науково-технічний потенціал та організація науково-дослідної діяльності в Україні.
3. Що являє собою наукове дослідження?
4. Дайте визначення поняттю „Теорія ” та назвіть функції наукових теорій.
5. Що виражають такі поняття: 1) закон; 2) закономірність; 3) парадокс.
6. Як може бути представлена типова логічна структура наукового дослідження?
7. Надайте визначення понять «Системний підхід (системний аналіз і синтез)».
8. Дайте визначення поняттю „Наукова діяльність”
9. На чому базується системний підхід в наукових дослідженнях?
10. Перелічте принципи системного підходу в наукових дослідженнях?
11. Що являє поняття “Системний аналіз”?
12. Що має забезпечити робоча гіпотеза?
13. Основні критерії визначення якості інформації в науковому дослідженні.
14. Назвіть вихідні джерела наукової інформації.
15. Що являє собою робочий інструментарій, який використовується в наукових дослідженнях?
17. Що являє наукова концепція?
18. Що являє поняття “гіпотеза”?
20. Дайте визначення поняття "методологія наукового дослідження":
21. Назвіть принципи наукової методології:
22. Розставити поняття у відповідності до їх характеристик: 1. Теорія. 2. Методологія. 3. Методика.
23. У сучасній методології науки діалектика – це?
24. Які основні групи загальних методів наукових досліджень?
25. Які є групи законів наукових досліджень в економіці?
26. Які закони належать до логічних?
27. Що передбачає закон виключеного третього?
28. На яких принципах формується наукова теорія в економіці:
29. Які методи належать до методів наукового пізнання?
30. Перелічте загальнонаукові методи наукових досліджень в економіці:
31. Що являють собою методи теоретичного дослідження?
32. Визначте методи теоретичного дослідження?
33. Що являє поняття “робоча методика”?
34. Класифікація спостережень у наукових дослідженнях:
35. Які з груп загальних методів наукового пізнання належать до методів емпіричного дослідження?
36. Які є умовиводи?
37. Наукова ідея як форма відображення у думках нового розуміння об'єктивної реальності.

38. За якими ознаками класифікують види економічного аналізу?
39. Завдання групування у наукових дослідженнях.
40. Які є методи інформаційно-логічного аналізу?
41. Що являє собою балансовий метод?
42. Балансовий метод як метод планування та аналізу господарсько-виробничої діяльності.
43. Що передбачає метод функціонально-системного підходу?
44. Які методи використовують для перевірки робочої гіпотези?
45. Моделювання як метод дослідження об'єктів пізнання на їх моделях.
46. Для чого застосовуються економіко-математичні методи аналізу?
47. Яке призначення мають наступні моделі: А) Статичні; Б) Динамічні; В) Аналітичні?
48. Назвіть ознаки синергетичних систем:
49. Мета і завдання факторного аналізу.
50. Що являють такі складові графічного методу: графік; графічний образ; поле графіка?
51. Що є основними елементами, які формують зміст мети дослідження?
52. Охарактеризуйте структурні елементи наукової статті.
53. Які є складові процесу накопичення та обробки наукової інформації?
54. Що являють наступні публікації: 1) Монографія. 2) Тези. 3. Наукова стаття?
55. Що являє собою конференція?
56. Аргументація як суцього логічний процес.
57. Наведіть визначення дисертаційної роботи.
58. Що являє собою дисертаційна робота?
59. З чого розпочинається дисертаційна робота?

6. Підсумковий контроль

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
Ступінь вищої освіти “Доктор філософії”, спеціальність 051 “Економіка”	Кафедра економіки праці та соціального розвитку, 2020-2021 навч. рік	Екзаменаційний білет № 1 з дисципліни “Методологія економічного дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи”	Затверджую Зав. кафедри _____ (підпис) Єрмаков О.Ю. 16.06.2020
Екзаменаційні запитання			
1. Дайте характеристику поняття «Наукове дослідження».			
2. В чому полягають особливості якості інформації в науковому дослідженні?			
<i>Тестові завдання різних типів</i>			
1. Яка з наведених відповідей найбільше відповідає поняттю „Теорія”?			
1	Система поглядів, теоретичних положень, основних тверджень щодо об'єкта дослідження, які об'єднані певною ідеєю.		
2	Духовне, розумове відображення і відтворення об'єктивної реальної дійсності.		
3	Структурована система достовірних, глибоких та конкретних знань про дійсність,		

	яка дає цілісне, синтетичне уявлення про закономірності та суттєві характеристики об'єкта пізнання.
4	Думка, виражена в узагальненій формі, яка визначає суттєві і необхідні ознаки предметів та явищ і взаємозв'язки.

2. Що виражають такі поняття:

1. Закон.	А. Два протилежні твердження суджень, кожне з яких є переконливим доказом.
2. Закономірність.	В. Певний внутрішній суттєвий зв'язок явищ, процесів і особливостей матеріальних об'єктів.
3. Парадокс.	С. Певна впорядкованість подій, відносна постійність головних детермінуючих факторів.

3. Як може бути представлена логічна структура наукового дослідження:

1	Послідовністю «гіпотеза – проблема – теорія».
2	У вигляді послідовності: «ідея – гіпотеза – теорія».
3	У вигляді ланцюга такої послідовності: «проблема – гіпотеза – теорія».
4	Послідовністю «теорія – гіпотеза – проблема».

4. Дайте визначення поняттю „наукова діяльність”

..., спрямована на здобуття і використання нових знань.

5. Дайте визначення поняттю „наукова діяльність”

..., спрямована на здобуття і використання нових знань.

6. Перелічіть принципи системного підходу в наукових дослідженнях?

Цілісність, всебічність, ..., ..., динамічність, випереджальне відображення.

7. Які є підходи до класифікації наук?

1	Методичний, гносеологічний, логічний.
2	Класичний, логічний, вибірковий.
3	Методологічний, гносеологічний, логічний.
4	Математичний, психологічний, тактичний.

8. Розставити поняття у відповідності до їх характеристик

1. Теорія.	А. Наука про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності.
2. Методологія.	Б. Система правил і прийомів використання певної сукупності методів дослідження, включаючи техніку й оперування різноманітними операціями під час пізнання.
3. Методика.	В. Структурована система достовірних, глибоких та конкретних знань про дійсність, яка дає цілісне, синтетичне уявлення про закономірності та суттєві характеристики об'єкта пізнання.

9. Які методи належать до методів наукового пізнання?

1	Статистико-економічні.
2	Загальнонаукові, конкретно-наукові і спеціальні.
3	Статистико-економічний, розрахунково-конструктивний, монографічний, економіко-математичний, експериментальний, абстрактно-логічний.
4	Монографічний, абстрактно-логічний, графічний, статистичний.

10. Метод функціонально-системного підходу – це:

У бланку відповідей впишіть правильну відповідь

7. Методи навчання

Вивчення даної дисципліни базується на діалектичному методі пізнання та загальноекономічних законах і має тісний зв'язок з такими дисциплінами, як економічна теорія, мікроекономіка, макроекономіка, економіка підприємства, економіка галузей національного господарства, організація і планування виробництва, менеджмент, статистика та аналіз, іншими економічними науками тощо.

Основними формами вивчення даної дисципліни є: лекції, семінарські і практичні заняття, а також самостійна робота аспірантів.

8. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Оцінювання аспіранта відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол № 7 з табл. 1.

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

Оцінка національна	Рейтинг аспіранта, Бали
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	01 – 59

9. РЕКОМЕНДОВАНА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ

„МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ”

1. Закон України “Про вищу освіту” (від 01.07.2014 р. №1556-18) // [Законодавство України \(zakon.rada.gov.ua/go/1556-18\)](http://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18).
2. Закон України “Про освіту” (редакція від 24.06.2020, підстава - [725-IX](#)) // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. Ст.380.
3. Закон України “Про науково-технічну інформацію” (від 25.06.93. № 3323-ХІІ) // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 3. Ст.25.
4. Закон України “ Про наукову і науково-технічну діяльність” (від 26.11.2017. №848-VІІІ). Відомості Верховної Ради України. 1999. №2 – 3. Ст. 20.
5. Закон України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” (від 11.07.2002 №2623-ІІІ). Відомості Верховної Ради України. 2001. №48 Ст. 253.
6. Постанова Верховної Ради України “Про концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України” (від 13.07.99 №916-ХІV). Відомості Верховної Ради України. 1999. №37. Ст. 336.
7. Актуальні питання методології та практики науково-технічної політики / За ред. Б.А. Малицького. К.: УкрІНТЕІ, 2001. 201с.
8. Антошкіна Л.І. Методологія економічних досліджень: підручник/ Л.І. Антошкіна, Д.М. Стеченко. К.: Знання, 2015. 311с.
9. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: Підруч. для студ. екон. спец. вузів. К.: Вища школа, 1997. 271с.
- 10.Добров Г.М. Наука о науке / Отв. ред. Н.В. Новиков. – 3-е изд., доп. и пере раб. К.: Наук. думка, 1998. 304с.
11. Єрмаков О.Ю. Основи наукових досліджень в економіці. Навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2015. 190с.
- 12.Єрмаков О.Ю., Погріщук Г.Б., Чорнодон В.І. Основи методології наукових економічних досліджень: Навчальний посібник. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2010. 290с.
13. Клименко М.О. Основи та методологія наукових досліджень: навч.посіб./М.О. Клименко, В.П. Фещенко, Н.М. Вознюк. К.: Аграрна освіта. 2010. 351 с.
- 14.Крушельницька О.В. Метологія і організація наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2003. 206с.
- 15.Лудченко А.А., Лудченко Я.А., Примак Т.А. Основы научных исследований: Учеб. пособие / Под ред. А.А. Лудченко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. 114с.
16. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження. Л.: Світ, 2001. 415с.
17. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. зб. / Відп. за випуск Л.Г.Луценко / Держкомстат. К., 2002. 316с.

18. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. зб. / Держкомстат. К., 2003. 340с.
19. Нормативно-правові акти про наукову та науково-технічну діяльність у вищих навчальних закладах України: У 2 кн. / За ред. Ю.І. Горобця, М.І. Панова. - Х.: Право, 2001. Кн.. 1. 784с.
20. Основи наукових досліджень: Навч. посібник / Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. та ін. Л.: Ромус-Поліграф, 2002. 128 с.
21. Перспективи інноваційного розвитку України: Зб. наук. ст. / За ред. Я.А. Жаліла. К.: Альтерпрес, 2002. 160с.
22. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 «Порядок присудження наукових ступенів». zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-п.
23. Постанова Кабінету Міністрів України від від 20 листопада 2019 р. № 943 «Про внесення змін до Порядку присудження наукових ступенів». Урядовий портал. go.ua/
24. Пістунов І.М. Основи наукових досліджень: Курс лекцій. Режим доступу: <http://library.donntu.edu.ua/bibl/fah/osnnaukdosldnepr.pdf>
25. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 254 с. М.: Издательство РГПУ им. А.И. Герцена, 2004. 639с. Режим доступу: http://dmeti.dp.ua/file/kdoczn_10892.pdf
26. Становление научной системы Украины: информационно-аналитические материалы / Под науч. ред. А.П. Шлапака, Я.С. Яцкива. К.: ЦИНТП и ИН им. Г.М. Доброва НАН Украины, 2001. 34с.
27. Тимчасове положення «Про організування атестації здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Національному університеті біоресурсів і природокористування України». К.: НУБіП України, 2020. 61 с.
28. Федоров К.Г. Стимулирование эффективности и качества научной работы. М.: Химия, 1980. 111с.
29. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. К.: ВД «Слово», 2003. 240 с.
30. Шейко В.М., Кушнарєнко П.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. Київ: «Знання - Прес», 2002. 293 с.